

Skulptur - arbejdsprocesser og objektkunst (MW 2018)

3 arbejdsprocesser i tredimensional kunst

1. Udskæring eller udhugning

Her fjerner man ved hjælp af spidst eller skarpt værktøj dele fra en blok af et fast materiale som fx træ, granit, marmor, gips. Blokken er udgangspunktet for arbejdet.

2. Modellering

Her former man med hænderne og evt. med værktøj et blødere materiale som fx ler, voks og andre materialer, som under fremstillingen kan ændre form, højes, strækkes og presses. Man bygger altså skulpturen op. Skulpturer, som er støbt i metal eller gips, er for det meste skabt ved modellering i et føjeligt materiale. Fx modellerer man ved metalstøbningsmetoden *cire perdue* figuren i voks; denne kerne af voks beklædes så med en støbekappe af sand eller gips, og den flydende metalmasse hældes i formen og smelter voksen ud.

3. Sammenføjning

Her sker formgivningen ved, at enkeltdelen sættes sammen til et hele – uden af overgangen mellem enkeltdelene skjules eller formidles. Der kan arbejdes med samme materiale, som fx jern, der svejses sammen, eller ensartet naturmateriale (sten, hø, træ), som stables eller på anden måde samles. Eller der kan arbejdes med uensartet materiale, fx almindelige hverdagsting, som sømmes, skrues eller limes sammen. Den tredje arbejdsproces er blevet vigtig i den moderne skulpturs historie, især i det 20. århundrede, hvor det, man i bred forstand kalder objektkunst bliver en af de dominerende retninger i kunsten.

Introduktion til objektkunst

Historisk oprindelse

Objektkunst bliver altså en af de dominerende retninger i det 20. århundredes 3-dimensionelle kunst og har da også udspring i kubisternes collager. For ligesom kubisterne brugte fragmenter fra hverdagen som fx. billetter, avisudklip m.v. i deres collager for at problematisere grænsen mellem kunst og virkelighed, brugte objektkunstnere ting direkte fra dagligdagen som dele af, eller som hele kunstværket. Objekterne bliver kun i begrænset omfang bearbejdet af kunstneren. Et af de tidligste eksempler på eksperimenter med sammenføjning af materialer er den franske maler og billedhugger Eduard Degas' legemsstore skulptur '*14-årig danserinde*' fra 1880, der er støbt i bronze og klædt på i tyl og silke. Hun ses i dag som et symbol på objektkunstens opgør med idéen om at skulptur skal udføres i ædle materialer som fx. marmor.

Ready-made: Når industri gøres til kunst

I 1914 udstillede den franske kunstner Marcel Duchamp værket 'Flaske-tørrestativ' og 3 år senere en pissoir-kumme med titlen '*Fontæne*', som ses til højre. Begge værker er tidlige eksempler på ready-mades, dvs. industrielt forarbejdede ting, som udvælges og udstilles uden yderligere kunstnerisk bearbejdning. Kunstnerens indsats ligger udelukkende i valget af objekt og tolkningen af kunstværkets rolle.

Ready-mades som anti-kunst ironiserer over kunstens afhængighed af den objektive virkelighed og sætter kunstens traditionelle funktion på spidsen: Hvis det er kunstnerens opgave at gengive virkeligheden, så opnår kunstneren bedst dette ved at anvende virkelige objekter, i stedet for at efterligne dem.

Objét trouvé: Når naturens objekter bliver til kunst

I kølvandet på Duchamps ready-mades finder man de surrealistiske billedhuggeres fokus på det ubevidste i kunstretningen objet-trouvé (funden genstand), som er båret af ideen om, at alle mulige former for tilfældigt fundne (natur)objekter via kunstnerens ubevidste valg kunne udnævnes til kunst og udstilles som sådan. I dansk surrealistisk kunst repræsenterer Sonja Ferlov Mancoba's '*Levende Grene*' fra 1935 denne kunstretning. Desværre er dette værk ikke tilgængeligt online, men en nutidig variant heraf er den amerikanske kunstner, Kathleen Ryan, der dog har udsat sin fundne genstand for en overfladebehandling. *Rør mig i træ*.

Assemblage/skrotskulptur: Den sammenføje kunst

Assemblage er et fransk ord der betyder 'sammenføje'. Der er tale om en kunstnerisk teknik, der bruger forskellige 3-dimensionelle genstande fra forskellige sammenhænge, fx både natur og industri, men som sammenføjes i en ny helhed, hvorved der skabes ny mening. Der er altså tale om en slags 3-dimensionel collage. Assemblagen (eller skrotskulpturen) ses fx. Danmark i forbindelse med danske kunstnere såsom fluxuskunstneren Arthur Køpcke i hans skrotskulptur af metal og træ, '*Skulptur*' fra 1961, og før da hos billedhuggeren Henry Heerup. Nutidige eksempler tæller bl.a i Danmark Christian Lemmerz' "*Dårlig ånde*" - en lille ydmyg skulptur, der består af ståluld og en beskidt vaskeklud, der stikker op af en flosset æske. Et sidste eksempel er den amerikanske objektkunstner Kathleen Ryans "*Navle*" af træ, stof og jern.

Installation og konceptkunst

Installation/environment

I denne kunstretning, der begyndte i starten af 1960'erne, bruger kunstneren objekter, der iscenesættes kunstnerisk i et 3-dimensionelt *miljø*, nærmest som et tableau, som beskueren ofte kan bevæge sig rundt i og på den måde med alle sanser være til stede i – være en del af. Idéen hermed er ofte endnu engang at sløre grænserne mellem værk og beskuer, således at man som beskuer ikke entydigt kan sætte grænsen mellem kunst og virkelighed. Et eksempel på en klassisk installation, der spiller herpå er Kurt Trampedachs "Morgen" fra 1972-1973. Dette legemsstore tableau i bemalet, armeret gips (mål 105x193x154 cm) forestiller et par på en sengekant. Beskuerinddragelsen i et sådant værk forstærkes dels ved værkets legemsstørrelse, dels ved den realistiske udformning af menneskene, således at vi inddrages i installationen, men på den anden side ved vi jo godt, at installationen er placeret i et nøgent udstillingsrum.

Et senere eksempel er Lars Bent Petersens mixed media installation "Skoleklasse" fra 1990.

Installationer kan også være - og er faktisk ofte - midlertidige. Nogle installationskunstnere arbejder bevidst med det midlertidige, fx det decideret flygtige, der nærmest bliver en fluxusinspireret happening. Et eksempel herpå er Henrik Plenge Jacobsen og Jes Brinchs "Udbrændt hot dog bod" fra 1998 (200 x 300 x 220) der forestiller en brændende hot dog bod - eller rettere - *en dokumentation* heraf, for boden kunne selvsagt kun brænde ud én gang. Tilbage står kun billedet af destruktion.

Også en kunstner som Christian Lemmerz inddrog tiden i sit omdiskuterede installationsprojekt fra 1990'erne på Esbjerg Kunstmuseum, hvor døde svinekroppe udstillet i glasmontrer langsomt rådne - en del af Lemmerz's idé om at iscenesætte et forgængelighedstema. Lemmerz' forstærkede installationsoplevelsen (beskuerinddragelsen) ved at sætte kæmpe "blodspejle", dvs. aluminiumsplader tilsølet i svineblod op på museets vægge, så ikke bare de uhyggelige montrer med døde svinekroppe, men også BESKUEREN blev spejlet heri - igen et forsøg på at sløre grænsen mellem beskuerens og kunstens rum.

Konceptuel installation

I konceptkunsten er selve objektet – kunstgenstanden – ofte forsvundet, og i stedet står idéen tilbage som det vigtigste i værket. Idéen kommunikerer så videre til beskueren i form af dokumentation, som fx skitse, foto, video, musik, diagrammer, tegn eller blot tekst. Her er et eksempel af konceptkunstneren Joseph Kosuth - bøjlet i neon.